

Ата - аналарға ақыл кеңес

«Салтанат» бөбекжай-бақшасы»
МКҚК

«БІЗ ҚАЛАЙ БАЛАЛАРМЕН
СӨЙЛЕСЕМІЗ»
КЕҢЕСІ

Мекен- жайымыз:
Петропавл қаласы
Брусиловский көшесі 44 үй
Байланыс телефонымыз:
8(715 2) 46-34-63

Нәресте тамақтану мен мотивациялық күтімді алып, бірақ ересектермен үнемі араласпайтын болса, онда ол психологиялық және физикалық жағынан нашар дамып, сонымен бірге ажырын өсіп, тез арықтайды және өмірге деген қызығушылығын жоғалтады.

Ата-аналардың қарым-қатынас жасау стилі мектепке дейінгі жасынан бастап баланың психикасында сақталады. Осымен ұрпақтан ұрпаққа қарым-қатынас жасау стилі ауысып, әлеуметтік мұраға жетеді: көбінесе ата-аналар өздерін бала кезінде қалай тәрбиелегендей, балаларына да сондай тәрбие береді. Сонымен бірге балаларымызбен қарым-қатынас жасау тәсілі қоғамдағы педагогикалық қозғалыстарға бейімделген сәнге байланысты болып, бізді қоршаған туыстарымыз бен достарымызбен, отбасы мүшелерімізбен қарым-қатынас жасау стиліне, ата-аналарымыз жасына, олардың тұрмыстық жағдайына және басқа себептерге байланысты болады. Бірақ та баламен қарым-қатынас жасау оңай. Өйткені баламен қарым-қатынас жасау процесі көбінесе қуаныш әкеледі. Бала мен ересектердің қарым-қатынастары оңай және қызықты болу үшін бірнеше ережелерді қолдануға болады.

1 Ереже. Баланы қабылдау - оның әдемілігі мен ақылдығы, дарындығы, үлдік болғаны үшін жақсы көрмей, оның осы өмірде бар болғаны үшін жақсы көру керек. Ата-аналардың қыздары мен ұлдарына: «Егер сен жақсы бала болсаң, мен сені жақсы көремін». Немесе: «Егер (жалпаудыңды тастап, лобелесуді қоймасаң) менен жақсылық күтпе. Осы сөздер арқалай

балаға шарт қояды. Адамға бағалап қарау біздің мәдениетімізге белгілі және баланың санасына ерте жасынан бастап енеді. Баланы бағалап қарау себебі - мадақтау мен жазалау күшіне сенімділік. Баланы мақтаған кезде ол қайырымдылық жасауға дайын болады, егер жазаласаң - ол қоғамға да зиян келтіреді. Баланы ұрысқан сайын оның мінезі бұзылады. Өйткені баланы тәрбиелеу кезінде ата-аналар баланы үйретіп, жағдайды рефлекстерді тудыру үшін күштен қолданбау керек. «Сенің жақсы оқуыңның қандай жақсы!», «Сен маған ұнайсың!», «Сенің үйде болуың маған ұнайды!» деп хабарлау балаларға ұнайды. Сонымен бірге осы сөздерді айтқан кезде балаға жағымды қарап, оған жақындап, сылау керек.

Баланың өмірге бейімделуі үшін күніне 4 рет құшақтау керек, өзін жақсы сезінуі үшін күніне 8 рет құшақтау керек. Бұл тек қана балалар үшін емес, ересек адамдарға да қажет. Біз балаларымызбен қарым-қатынас жасаған кезде айтқан сөздерімізді байқаймыз. Ал, балалар болса, айтқан сөздерді нақты түсінеді: «Сен маған үнемі көздері келтіресің!», «Мен сенен шаршаймын».

Ата-аналар балаларының жасаған әрекеттерін сынайтын болса, балалар «Мен ешкім сүймеймін» деген ойға келеді. Ата-аналардың дауысы қатал болса, бала өзін бақытсыз болып сезеді. Ата-аналар балаларына ренжісін көрсетпеу керек пе? Жок. Негативтік сезімдерін жасыруға болмайды. Келесі ережеге назар аударайық.

2 Ереже:

- Баланың жеке әрекеттеріне ескерту жасауға болады.
- Баланың қате жасаған әрекеттерін бағалап, оның сезімдерін кінәлауға болмайды.
- Баланың әрекеттерін бағалап, жүйелі түрде ескертулер жасауға болмайды. Баламен мейірімді қарым-қатынас жасағаннан кейін ғана тәртіпті орнату керек. Көбінесе ата-аналар өздерінің өмірлік сәтсіздіктерін өтеу үшін орындатпаған армандарын дәлелдеу үшін балаларын тәрбиелейді.

Келесі себептердің бірі санасыз эмоциялық басбұру. Мысалы, ата-аналардың баланы күтпегені, босандығы ауыр өткен себебі.

Бір минутқа көздеріңді жұмып, ең жақсы досыңды кездестіргенді елестетіңіз. Өз қуанышыңызды қалай білдіресіз? Сіздің баланыңыздың дүниеге келуі де соншалықты сізді қуанту керек.

Келесі жағдайды елестетіп көрейік. Егер де сіздің баланыз мазайка жинаған кезде, бөлшектері шашылып, дұрыс жинай алмайтын болса, сіз индамай «Олай емес, осылай жасау керек» деп оның әрекетіне араласатын болсаңыз, «Мен өзім білемін. Олай емес» деп баланың жауап қайтарады.

Әр бала ата-анасының «олай емес» дегеніне өзіне қабылдайды, біреулердің көңілдері бұзылып, басқалары ренжиді. Балаларға осындай қарым-қатынас ұнамайтыны, біз «қуаныш» жағдайды шешуде оған өз өмірлік тәжірибемізден «оңай» деген ұтымды еңдерміз.

Мысал ретінде жаңа жаға қадамын басқан нәрестенің жүрісіне қарап, біз неге оған ескерту жасамаймыз «қара, қалай дұрыс жүру керек. Мен саған неше рет көрсеттім» деп неге айтпаймыз. Өз ісін бастап, жаңа ғана үйреніп жатқан балаға да осындай ескерту жасау мүмкін емес. Өйткені балаға кедергі келтірмей, өз ісін аяғына дейін жеткізуге мүмкіндік беру керек.

3 Ереже:

«Баланың ісіне араласпаңыз, егер ол көмегіңізді сұрамаса. Баланың ісіне араласпаған кезде: «Бәрі жақсы, сен өзін істей аласың!» дегенді білдіресіз.

Егер бала бірдемені үйренсе ол 4 нәтижеге жете алады:

- білімі мен меңгерген дағдысы;
- оқу тәсілін жаттықтыру;
- өз күшін қанағаттандыру;
- ата-аналармен қарым-қатынас жасауда жағымды іс қалдару.

Біз жиі 1-ші нәтижеге назар аударамыз, бірақ өмір үшін басқа үшеуі қажет. Осы жағдайда сұрақ туады: «Қателерді түземеуі қалай үйретуге болады?». Баланың қателігін дұрыс белгілеу керек:

- әр қатені көріп, түземеу керек;
- жасаған қатесін кейін талқылауға болады;
- көбінесе бала өз қателігін түсініп, ертең бұдан да жақсы болатынын түсінеді.

Ата-аналар үшін келесі алгоритм тиімді:

- балаңыз өзі атқара алатын бірнеше істерді айқындап алыңыз.
- баланың нәтижесіне қарамай, оны мақтауға тырысаңыз.
- сізді ренжіткен баланың 2-3 қателігін еске алып;
- оларды талқылауға уақыт табыңыз.

4 Ереже:

Балаға қиын болып, ол сіздің көмегіңізді сұраса ғана оған көмектесіңіз. Балаңыз қиыншылыққа ұшырап, сіз оған уақытында көмектеспесеңіз, онда ол балаға зиян келтіреді. Кейбір ата-аналар, көбінесе әкелер балаларын қиындықтан қорықпауға үйретеді. Егер сіздің ұлыңыз бен қызыңыз көмек сұраса, немесе бастаған істерін аяғына дейін жеткізбей қалдырса- онда оларға көмек көрсету керек. Барлық ата-аналар үшін мектепке дейінгі бала өзі түймесін тағып, қолын жуып, ойыншықтарын жинайтыны, бірақ өз істерін күн ішінде ұйымдастыра алмайтыны белгілі. Сондықтан «алдымен барамыз, кейін...», «Енді біз... боламыз» деген сөздерді жиі естуге болады. Бірақ баланың өзі атқаратын істері ол бұрын ересектермен бірге атқарған істердің есебінен көбейіп тұрады.

5-6 жастағы балалардың жас ерекшеліктері

- Қоршаған әлемді белсенді түрде тануды жалғастыру.
- Өзін әлемге көрсеткісі келеді.
- Өзінің "қалауын" әрең өлшей алады.
- Өзімен жасты құрдастарымен сөйлесуге дайын, сол арқылы қарым-қатынас ережелерін меңгереді.
- Үлкен тәуелсіздікке ұмтылады.
- Ол өзі үшін маңызды ересектерге ұқсағысы келеді, сондықтан ол "ересектер іс-әрекеттерін" және басқа да әлеуметтік ойындарды ойнағанды ұнатады.

Оның ата-анасы ретінде сіз үшін маңызды:

1. Балада өзін-өзі көрсетуге деген ұмтылысты қолдау.
2. Балаға әр түрлі шығармашылыққа мүмкіндік беруге тырысу.
3. Мұқият болу, сонымен қатар шекара қоя білу.
4. Балаға жақындарымен, құрдастарымен қарым-қатынас жасау мүмкіндігін қамтамасыз ету, оның эмоционалдық қиындықтары болған жағдайда ғана көмектесу, қалыптасқан қиын жағдайды талқылау және одан шығудың нұсқаларын бірге қарау.
5. Бақылау мен қамқорлықты біртіндеп төмендетіп, балаға өз алдына әр түрлі міндеттер қоюға және оларды шешуге мүмкіндік береді.
6. Оған көмекші, дос ретінде жүгініңіз.
7. Қорқыныштарымен күресуге көмектесу (жынысына қарамастан), оны ол үшін айыптамау және оны қорқытпау.

Гиперактивті бала

Ата-аналарға гиперактивті баламен
өзара әрекетесуге байланысты
ұсыныстар:

1. Балаңызды кішкентай болсын жетістігін мақтап отырыңыз
2. Мүмкіндігінше ертерек ұйықтатыңыз. Ұйқыдан екі сағат бұрын белсенді ойындарды алып тастаңыз.
3. Күнделікті жасалуы керек үй жұмыстарының бір бөлігін тапсырыңыз (нан алуға бару, итіңізді тамақтандыру және т. б.)
4. Балаға қоятын тым жоғары немесе төмен талаптардан аулақ болыңыз.
5. Балаңыздың жұмысына қажетті жағдай жасаңыз.
6. Баланың қандай да бір әрекетке деген қызығушылығын арттырыңыз. Ол үшін кез-келген салада өзін шебер және сауатты сезіну маңызды. Балаға "табысқа жететін" және оның өзіне деген сенімділігін арттыратын әрекеттерді табыңыз.
7. Сіз баладан дәлдікті, ұқыптылықты және табандылықты бір уақытта орындауды талап етпеуіңіз керек.
8. Баланың теріс қылықтарына күтпеген түрде әрекет етіңіз: баладан кейін оның әрекетін қайталаңыз, оны суретке түсіріңіз, әзілдеңіз, оны жалғыз қалдырыңыз (бірақ қараңғы жерде емес).
9. Күнделікті режимді ұстаныңыз. Тамақтану, серуендеу, ойындар және басқа да іс-шаралар бір кестеде болуы керек. Гиперактивті баланы басқа балаларға қойылатын әдеттегі талаптарды орындаудан шеттету мүмкін емес, ол оларды жеңе білуі керек.
10. Бірінші тапсырманы орындамайынша, балаңызға жаңа тапсырманы орындауға рұқсат бермеңіз.
11. Көп адамдардан аулақ болуға тырысыңыз. Адамдар көп жүретін сауда орталықтары мен базарлар баланы орынсыз толқытады.
12. Балаңызды жиі құшақтап алыңыз. Сарапшылар психикалық саулық үшін әрбір адамға, тіпті одан да көп балаға күніне кемінде 4 құшақ қажет екенін айтады.
13. Отбасы ретінде бірге көбірек уақыт өткізіңіз.
14. Баланың көзінше ұрыспаныз.

Мектепке барамыз!

1. Баланың табандылығын, еңбекқорлығын, басталған істі соңына дейін жеткізу қабілетін дамытыңыз.
2. Ойлау қабілеттерін, байқағыштықты, қызығушылықты, айналасындағыларды тануға қызығушылықты қалыптастырыңыз. Қарапайым тәжірибелер жасаңыз. Бала дауыстап ойласын.
3. Мүмкін болса, дайын жауаптар бермеңіз, оны ойлануға, зерттеуге итермеленіз.
4. Балаңызды проблемалық жағдайларға қойыңыз, мысалы, кеше ағаштардың неге "тербелгенін", ал бүгін неге тербелмейтінін анықтауды ұсыныңыз.
5. Оқылған кітаптар туралы әңгімелесіп, баланың олардың мазмұнын қалай түсінгенін, оқиғалардың себептік байланысын зерттей алғанын, кейіпкерлердің іс-әрекеттерін дұрыс бағалағанын, неге кейбіреулерін айыптайтынын, басқаларын мақұлдайтынын және т. б. дәлелдей алатынын білуге тырысыңыз.
6. Балаларға білім қоры қажет. Сондай-ақ, олар алған білімдерін қалай қолдана алатындығы, оларды белгілі бір мәселелерді шешуде қолдану маңызды.
7. Баланың әрбір жетістігі үшін мақтап отырыңыз.
8. Жас мөлшері әртүрлі адамдармен дұрыс қарым-қатынам жасауға үйретіңіз.
9. Балаңызбен бірге әңгімелер, ертегілер, фантастикалық оқиғалар құрастырып, баланың шығармашылық қабілетінің дамуына жағдай жасаңыз.
10. Балаңыздың жеке бөлмесі не бір бұрышы болуына жағдай жасаңыз.

Баланың жаңа жағдайларға бейімделу кезеңін қалай жеңіл етуге болады?

Баланы балабақшаға қабылдау-бұл ерекше назар аударуды қажет ететін жағдай. Баланың денесі жаңа әлеуметтік жағдайларға бірден үйренбейді. Көбінесе бұл процесс мінез-құлық реакцияларының, ұйқының бұзылуының, тәбеттің өзгеруімен бірге жүреді. Сіз ең жақын адам ретінде балаңызға балабақша табалдырығын аттауға көмектесе аласыз, егер:

1. Бала алдында балабақша туралы сізді мазалайтын сұрақтарды талқыламайсыз.
2. Балабақша күнінің кестесін алдын-ала біліп, оны үйде қолданыңыз.
3. Топта баланың таныс құрдасы болғаны жөн.
4. Үйде өзіне-өзі қызмет көрсетудің қажетті дағдыларын үйретіңіз.
5. Балабақшаны жаза ретінде қолданбаңыз.
6. Балаға балабақша жасына келгені жайлы мадақтау сөздерін жиі айтыңыз.
7. Баланың қыңырлығы мен өзге де көріністеріне шыдамды болыңыз.
8. Тәрбиешіге баланың ерекшеліктері, оның әдеттері мен тамақтану әдеттері туралы хабарлауды ұмытпаңыз.
9. Бірінші күні балабақшаға серуенге келген дұрыс, тәрбиешімен танысып, балаңызға жаңа достар табуға. Сондай – ақ балаңыздың сүйікті ойыншығын балабақшаға беріп жібергеніңіз абзал.
10. Баланың «социалдық көкжиегін» кеңейтіңіз.

Баланың ашушандығымен (истерика) қалай күресуге болады?

Балалық шақтағы ашуланшақтық-бұл сіздің сезімдеріңізді, тілектеріңізді және қажеттіліктеріңізді білдіру тәсілі. Ашуланған баланы қалай тыныштандыруға болады?

1. Ересектер үшін ең маңызды және ең қиын шарт — шыдамдылық. Сабырлы болу және истерия күйіне түспеу.
2. Болып жатқан оқиғалардың қауіпсіздігін бағалаңыз:
Егер бала ашуланып еденге жатып алса, оны көтермеуге тырысыңыз. Алайда баланың қауіпсіздігін естен шығармаңыз.
3. Баланың сөзіне ермеңіз, мүмкін емес нәрсеге уәде бермеңіз.
Баланы тыныштандыру үшін бір нәрсеге уәде етудің қажеті жоқ (егер сіз өз уәдеңізді кейін орындамайтын болсаңыз).
4. Оқшаулау
Баланы ашу кезінде "өзге адамдардан" оқшаулауға тырысыңыз.
5. Өз сезімдеріңізді баланы төмендетпестен айтыңыз. Бала ашуланған кезде ересектердің не сезінетінін білуі керек.
6. Болашаққа:
Бала тынышталған кезде онымен сөйлесу қажет. Оған өз сезімдері мен уайымдарын жинақтауға көмектесіңіз. Сезімдер мен эмоцияларын ашуланбай шығаруына үйретіңіз.
7. Марапаттау - егер сіз оны жақсы тәртіп үшін мадақтасаңыз-бұл одан да жақсы сөздерді естуге ынталандырады.
8. Өз ашуыңызды балаға көрсетпеңіз.
9. Балаға өзін және басқа адамдарды тануға үйрету.
10. Баланың сезімдеріне және қалауларына мұқия болыңыздар.
11. Баланың мүмкіндіктерін бағалаңыз.

**Ата-ана ұялшақ баласына қалай
көмектесе алады?**

1. Баланы қандай болмасын қабылдаңыз.
 2. Баланы басқа балалармен салыстырмаңыз және сәтсіздіктеріне назар аудармаңыз. Сіздің басты міндетіңіз – балаға соншалықты күшті және сенімді түрде сену, сонда балада сізге сенеді және сіздің сеніміңізге қарай жігерленеді.
 3. Баланы асықтырмаңыз, оған жаңа нәрсеге үйренуге уақыт беріңіз.
 4. Баланы "батыл болуға" мәжбүрлеменіз. Балаға өзін қауіпсіз сезінуіне мүмкіндік беру қажет.
 5. Балаларға да, балалардың көзінше де айқайлауға болмайды!
 6. Балаға өтініш білдіруде нақты тапсырмалар болуы керек.
 7. Төрт аяқты досының болуы пайдалы, оны серуендеу кезінде бала адамдармен, сол жануардың иелерімен таныса алады.
 8. Баламен байланыста болған кезде вербалды емес қарым-қатынас құралдарын, ашықтық пен сенімділік қимылдарын қолдану, көзбен байланыс орнату маңызды.
 9. Ішкі тосқауылдан өту үшін өз-өзімен жұмыс істегенде баланы мадақтауды ұмытпаңыз.
-
-